

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

A BTK. 329/A. §-ÁBA ÜTKÖZŐ SZERZŐI ÉS KAPCSOLÓDÓ JOGOK MEGSÉRTÉSÉVEL OKOZOTT VAGYONI HÁTRÁNY MEGÁLLAPÍTÁSA

SZJSZT 26/05

A Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsának megkeresése

A Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa által feltett kérdések

A szakértői vizsgálat célja annak megállapítása, hogy a vádlott lakásán tartott házkutatás során lefoglalt számítógépeken, illetve számítástechnikai adathordozókon található-e olyan, szerzői jogi védelem alá eső alkotások, amelyek sértik a szerzői jog jogosultjainak érdekeit, illetve jogait, s ha igen, mely jogosultak, milyen mértékű vagyoni hátrányt szenvedtek el.

Az eljáró tanács válasza a feltett kérdésekre

1. A nyomozati eljárásban kirendelt igazságügyi szakértő véleményének a jelen szakvélemény kialakításakor is figyelembe vett ténymegállapításai

Az eljáró tanács mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa (a továbbiakban: Ítéltábla) a nyomozati eljárásban kirendelt L. Gy. igazságügyi szakértő véleményét milyen vonatkozásban találta egyrészt alaposnak, azaz ténymegállapításai tekintetében a jelen szakvélemény kialakításakor is figyelembe vehetőnek, másrészt megalapozatlannak.

Az iratokból kitűnően az Ítéltábla az igazságügyi szakértő véleményét kifejezetten a szerzői jogok megsértésével okozott vagyoni hátrány mértékének megállapítására vonatkozóan ítélte megalapozatlannak, nem találta ugyanakkor kifogásolhatónak a vélemény figyelembevételét a lefoglalt számítógépekre, illetve külső adathordozókra, valamint az azokon rögzített tartalomra vonatkozó megállapítások tekintetében. Az eljáró tanács ezért a jelen szakvélemény kialakítása során abból indult ki, hogy

- a) a lefoglalt számítógépek, illetve adathordozók tényszerűen az igazságügyi szakértő által leltárba vett szerzői műveket, illetve kapcsolódó jogi teljesítményeket tartalmazzák;
- b) az igazságügyi szakértő a lefoglalt számítógépek merevlemezének, illetve a külső adathordozók fizikai jellemzőinek vizsgálata során tényszerűen állapította meg, hogy azok a leltárba vett szerzői műveknek, illetve kapcsolódó jogi teljesítményeknek nem a jogosultak által terjesztésre szánt, kereskedelmi forgalomban beszerezhető példányait, hanem azok másolatait tartalmazzák (a továbbiakban: a leltárba vett másolatok).

A fentiekkel kapcsolatban meg kell jegyeznünk, a Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: SZJSZT) – hatáskör hiányában – egyébként sem vállalkozhatott volna a számítógépek, illetve adathordozók, valamint az azokon rögzített tartalom (újbbóli) tényfeltáró, vagyis külön bizonyítást igénylő azonosítására, az SZJSZT szervezetéről és működéséről szóló, a 202/2005. (IX. 28.) Korm. rendelettel módosított 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. §-ának (1) bekezdése szerint ugyanis „[a] Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást...”

2. A szerzői és kapcsolódó jogok megsértésének bekövetkeztével kapcsolatos megállapítások

Az eljáró tanács ezt követően azt vizsgálta, hogy a leltárba vett másolatok elkészítése sérti-e, és ha igen, milyen módon sérti a szerzői és kapcsolódó jogokat. Ennek során különösen a következő, az iratokból megállapítható tényeket értékelte.

Az igazságügyi szakértő e tekintetben nem kifogásolt véleménye összefoglalóan – majd a tételes leltár által is alátámasztotta – azt állapította meg, hogy a leltárba vett másolatok „üzleti szoftvert, játékprogramokat, zenei anyagot és filmfelvételt tartalmaznak” (igazságügyi szakértői vélemény, 4–5. o.).

Az ügy iratai szerint ugyanakkor a büntetőeljárásban nem nyert bizonyítást olyan tény, amely szerint a vádlott

- a) a másolatokat nem maga készítette, hanem mással készítette, illetve, hogy a másolatok készítése közvetlenül vagy közvetetten jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját szolgálta volna;
- b) a másolatkészítés forrásul az érintett művek és kapcsolódó jogi teljesítmények nyilvános előadása szolgált volna;
- c) a másolatokat F. S.-en kívül, aki az iratok szerint a vád tárgyává tett cselekmények elkövetésének időpontjában a vádlott menyasszonya volt, más személynek is rendelkezésére bocsátotta, illetve ezt meghaladóan bármely más célra felhasználta volna.

Az eljáró tanács ennek alapján elsősorban a szerzői jogi szabad felhasználás körébe tartozó jogszerű magáncélú másolatkészítés törvényi feltételeinek vizsgálatát tartotta szükségesnek. A vizsgálat során figyelemmel volt egyrészt arra, hogy az egyes műtípusok magáncélú másolására vonatkozó szabályok nem azonosak, így az eljáró tanács e törvényi feltételeket az igazságügyi szakértő véleménye szerinti műtípusok tekintetében elkülönítetten vizsgálta. Figyelemmel volt továbbá arra is, hogy a büntetőeljárás a leltárba vett másolatok elkészítésének időpontját nem tárta fel, azaz nem volt megállapítható, hogy a vád tárgyává tett cselekményeket a magáncélú másolatkészítés feltételei tekintetében is többször módosuló szerzői jogi törvény (Szt.) melyik időpont szerinti hatályos szövege alapján kell megítélni. Vizsgálatát ezért mind az 1999. augusztus 31. napjáig hatályban volt Szt. (1969. évi III. törvény), mind pedig az 1999. szeptember 1. napjától hatályos Szt. (1999. évi LXXVI. törvény) vonatkozó rendelkezéseire, illetve azok időközbeni módosulására is kiterjesztette.

A hangfelvételekre és filmekre vonatkozó megállapítások

Azokkal a feltételekkel, amelyeket a büntetőeljárás a vádlott terhére rótt cselekmények körülményeit illetően feltárt, a leltárba vett másolatok közül a hangfelvételek és filmek másolatainak elkészítése mind az 1969. évi III. törvény, mind pedig az 1999. évi LXXVI. törvény alapján jogszerű magáncélú másolatkészítésnek minősül, ami ennek folytán a szerzői és kapcsolódó jogok megsértését nem valósítja meg.

Az eljáró tanács külön mérlegelte azt a körülményt, hogy a vádlott a leltárba vett másolatok egy részét F. S.-nek is rendelkezésére bocsátotta, aki az iratok szerint a vád tárgyává tett cselekmények elkövetésének időpontjában a vádlott menyasszonya volt. A büntetőeljárásban erre vonatkozóan feltárt adatokból ugyanakkor nem lehetett pontosan megállapítani, hogy ez a kapcsolat a közös életvitel valamilyen formájával is együtt járt-e.

A hazai szerzői jogban is meggyökeresedettnek tekinthető joggyakorlat szerint annak megítélésénél, hogy a magáncél fogalma milyen személyi körre terjed ki, elsősorban a családiasság, háziasság köréhez tartozó személyeket lehet figyelembe venni. Az eljáró tanács álláspontja szerint ezért ha a vádlott és menyasszonya között kimutatható a közös életvitel valamilyen formája, akkor a másolatok F. S. részére történő rendelkezésre bocsátását a családiasság, háziasság körén belül maradó magáncélúnak kell tekinteni.

Az üzleti alkalmazás és játék célját szolgáló számítástechnikai programalkotásokra (szoftverekre) vonatkozó megállapítások

Míg az 1999. augusztus 31. napjáig hatályban lévő 1969. évi III. törvény a szoftver magáncélú másolását még kifejezetten nem tiltotta, az 1999. szeptember 1-jétől hatályos 1999. évi LXXVI. törvény 35. § (1) bekezdése szerint a szoftver szabad felhasználásként még magáncélra sem többszörözhető. A törvény 59. § (2) bekezdése a szoftverre vonatkozó műfajspecifikus felhasználási szabályként lehetővé teszi ugyan, hogy a felhasználó a szoftverről, ha az a felhasználáshoz szükséges, egy biztonsági másolatot készíthessen, hangsúlyozni kell ugyanakkor, hogy ennek a biztonsági másolatnak a készítése nem a szabad felhasználás körében, hanem csak a szoftverre vonatkozó felhasználási engedély részeként megengedett. Ebből következően biztonsági másolat készítését nem a magáncél, hanem annak a szoftverpéldánynak a felhasználási engedély alapján történő megszerzése teszi jogszerűvé, amelyről a biztonsági másolatot készítették.

Az igazságügyi szakértő e tekintetben sem kifogásolt véleménye szerint (igazságügyi szakértői vélemény, 5. és 8. o.) a lefoglalás során nem került elő olyan eredeti szoftverpéldány, illetve a szoftverek jogszerű használatát egyébként igazoló szerződés, számla vagy más irat, amely alátámasztaná, hogy a leltárba vett másolatok a szoftverek esetében csupán a vádlott mint jogszerű használó által készített biztonsági másolatot jelentenek.

Az eljáró tanács a szoftverekre vonatkozó megállapításai között ugyanakkor szükségesnek tartja felhívni a figyelmet arra is, hogy a büntetőeljárás nem tárta fel, hogy a leltárba vett

másolatok mikor készültek, pedig a másolatkészítés időpontja döntő lehet egyrészt a szerzői és kapcsolódó jogok megsértésének megállapíthatósága, másrészt megállapított jogsértések esetén a büntethetőség elévülésének és az elkövetés rendbeliségének megítélése szempontjából is. A másolatkészítés időpontjának jelentőségét jól illusztrálja az alábbi példa.

A leltárba vett másolatok listája egyrészt több, „régii DOS-os programok”, illetve „régii DOS-os játékok” jelölésű szoftvert tartalmaz, másrészt viszont szerepel a másolatok között a Microsoft Corporation szoftvergyártó vállalat Windows elnevezésű operációs rendszerének legújabb verziója, a Windows XP is. Ha áttekintjük a Windows operációs rendszer egymást követő verzióinak forgalombahozatali időpontját (lásd a „Windows History: Windows Desktop Timeline” folyamatábrát a <http://www.microsoft.com/windows/WinHistoryProGraphic.aspx> weboldalon), akkor megállapíthatjuk, hogy

- a) a Windows operációs rendszer 3.0 verziója, amely már valódi ún. grafikus felhasználói felülettel rendelkezett és a DOS alapú programokat hivatalosan már csak kiegészítő jelleggel támogatta, 1990-ben került forgalomba;
- b) a Windows 95 elnevezésű operációs rendszer hivatalosan az első olyan Microsoft-alkalmazás, amely csak a háttérben használta a DOS rendszert, 1995-ben vált a kereskedelmi forgalomban is elérhetővé;
- c) a Windows XP elnevezésű operációs rendszer, amely hivatalosan már a háttérben sem használja, illetve támogatja a DOS rendszert, 2001-ben került forgalomba.

Ennek a kronológiának a figyelembevételével nem kizárt, hogy a „régii DOS-os programok”, illetve „régii DOS-os játékok” jelölésű szoftverek másolatkészítésének időpontja jóval 1999. szeptember 1. napját, vagyis az 1999. évi LXXVI. törvény hatálybalépését megelőző időpontra esett. Ugyanez a kronológia ugyanakkor meglehetősen egyértelműséggel utal arra is, hogy a leltárba vett másolatok közül például a Windows XP operációs rendszerről készült másolat nem készülhetett az 1999. évi LXXVI. törvény hatálybalépését megelőző időpontban.

Az eljáró tanács a fentiek alapján az üzleti alkalmazás és játék célját szolgáló számítástechnikai programalkotásokra (szoftverekre) vonatkozó megállapításait úgy összegzi, hogy a leltárba vett másolatok közül azok, amelyek a büntetőeljárásban még feltárandó tények szerint 1999. szeptember 1., vagyis az 1999. évi LXXVI. törvény hatálybalépésének napját követően készültek, a szoftver engedély nélküli (jogosulatlan) többszörözésének minősülnek, ami a szerzői és kapcsolódó jogok megsértését valósítja meg.

3. A szerzői és kapcsolódó jogok megsértésével okozott vagyoni hátrány mértékére vonatkozó megállapítások

Figyelemmel a szakvélemény 2. pontjában tett megállapításokra, az eljáró tanács a vagyoni hátrány mértékének kérdésével a továbbiakban csak a szoftverek tekintetében foglalkozik. Minthogy az SZJSZT e kérdésben már hosszabb ideje egységes és következetes gyakorlatot

alakított ki, az eljáró tanács a konkrét ügyben is ennek a gyakorlatnak a követését tartja szükségesnek. Ennek érdekében idézi azon korábbi szakvéleményét, amelyet az SZJSZT – elnökségének állásfoglalását is figyelembe véve – e tárgyban kialakított (A szerzői jog a gyakorlatban – A Szerzői Jogi Szakértő Testület véleményeinek gyűjteménye; KJK-KERSZÖV 2004, Budapest; SZJSZT 15/00: A szerzői jogok megsértésével okozott vagyoni hátrány kiszámításánál figyelembe veendő szempontok, 296–298. o.):

„Az ügy fontosságára is tekintettel, s annak érdekében, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület tanácsai gyakorlatának az egységét fenntartsa, 2001. március 21-én tartott ülésén a Testület elnöksége is foglalkozott a tisztelt Bíróság által feltett kérdésekkel, és a jelen ügyben eljáró tanács az elnökség állásfoglalását is figyelembe véve adja meg kiegészítő véleményét.

Az eljáró tanács előrebocsátja, hogy a szerzői jog és a szomszédos jogok (a továbbiakban együtt: szerzői jog) megsértése által a szerzőnek, illetve a szomszédos jogok tulajdonosának (a továbbiakban együtt: a szerző) vagy jogutódjának okozott vagyoni hátrány eltérő módon számítható ki a különböző műtípusonként, illetve aszerint, hogy a jogsértés a szerzői mű jogosulatlan többszörözése és terjesztése útján vagy anélkül (például jogosítatlan sugárzás által) valósul meg. A jelen vélemény a szoftver jogosulatlan többszörözése és terjesztése útján keletkezett vagyoni hátrány kiszámítására vonatkozik.

Az eljáró tanács, az elnökség fent említett állásfoglalására is figyelemmel, fenn kívánja tartani azt a gyakorlatot, hogy a Testület az ilyen esetben a műpéldányok kiskereskedelmi árát veszi alapul vagyoni hátrányként, amelybe azonban az áfát nem számítja bele.

Ennél a számítási módnál abból indul ki a Testület, hogy a vagyoni hátrányba az elmaradt haszon is beletartozik. A szerzőt, illetve jogutódját az által éri vagyoni hátrány (s ezen belül azért marad el haszna), mert a piacon a jogosulatlan műpéldányok (amelyek, éppen azért mert a szerzői jog tiszteletben tartása esetén felmerülő terhek nem érintik a jogsértőt, sokszor jóval olcsóbbak is) akadályozzák a jogosított műpéldányok értékesítését. A vagyoni hátrány mértékét nem lenne indokolt csökkenteni azokkal a költségtételekkel, amelyek a jogosított példányok piacra vitelével felmerülnek (mint amilyenek a többszörözés és a forgalmazás költségei vagy adott esetben a vám költség), hisz ezeknek a megtérülése nélkül épp úgy kár éri a szerzőt, illetve jogutódját. Viszont indokolt, hogy a vagyoni hátrányba ne számíton be az áfa, hisz az a piacra kerülő példányok esetében sem a szerző, illetve jogutódja addigi költségeibe épül be, hanem (elmaradt) állami bevételnek számít.

Az egyik korábbi bírósági ügyben a következőképpen írta le a szoftver jogosítatlan többszörözése és terjesztése esetén felmerülő vagyoni hátrány számítási módját az eljáró tanács: „Az okozott vagyoni hátrányt tehát úgy kell meghatározni, hogy a jogosulatlanul használt szoftver példányszámát megszorozzuk annak egységárával. Az ár itt természetesen nettó (áfa nélküli) árat jelent. Ez az ár vagy a terjesztésre jogosult természetes vagy jogi személy valamelyikének nyilvános árlistájából tudható meg, vagy a szoftver előállítására vonatkozó szerződésből következik. Amennyiben több terjesztésre jogosult természetes vagy jogi személy és ezzel együtt több – egymástól eltérő – árlista létezik, elsősorban a szoftver eredeti forgalma-

zőja vezérképviselésének árait kell figyelembe venni. Ilyen általában csak egy van, aki azután kiépíti viszonteladói (dealer) hálózatát.” (A testület által adott SZJSZT 5/95 számú vélemény; lásd A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeinek gyűjteménye; II. kötet, 1990–1996, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 1998, 220. o.) A véleményt a B.895/1994/6. számú ügyben eljáró Szombathelyi Városi Bíróság elfogadta, és annak alapján ítélte el a vádlottat.

Összefoglalva: az eljáró tanács azt a véleményt erősíti meg, hogy a szoftver jogosítatlan többszörözése és terjesztése útján a szerzőnek, illetve jogutódjának a szerzői jogok megsértésével okozott vagyoni hátrány mértékének a szoftverpéldányok kiskereskedelmi árát kell alapul venni, annak összegéből azonban az áfát le kell vonni.”

Az iratokból kitűnően a felkért igazságügyi szakértő ennek a gyakorlatnak megfelelően állapította meg a leltárba vett szoftvermásolatok mellett „okozott kár” elnevezéssel feltüntetett összeget, az tehát egyezik az eljáró tanács véleményével a vagyoni hátrány mértékét illetően, és ezért a büntetőeljárás folytatása során már az eljáró tanács szakvéleményeként vehető figyelembe.

„A SZEGEDI NYOMDÁSZAT 1801–1918” CÍMŰ MŰ SZERZŐI ÍVEKBEN SZÁMÍTOTT TERJEDELME

SZJSZT 27/05

A Csongrád Megyei Bíróság megkeresése

A Csongrád Megyei Bíróság által feltett kérdés

Az SZJSZT rendelkezésére bocsátott, „A szegedi nyomdászat 1801–1918” című, a felperes által átadott mű hány szerzői ív terjedelemmel bír?

Az eljáró tanács szakvéleménye

I. A felperes szerző által írt és az alperes által kiadott „A szegedi nyomdászat 1801–1918” című műért járó szerzői díj összege kérdésében keletkezett vita a felek között. A rendelkezésre álló iratok és a bíróságtól kapott tájékoztatás szerint ugyanis – bár a díj szerzői ívenkénti mértékében (8000 Ft) nincs véleményeltérés – vitatott az, hogy az ívenkénti díj milyen terjedelem után jár, illetve, hogy a szerző által átadott mű hány szerzői ívet tartalmaz.

A feleknek az a megállapodása, amely szerint a terjedelmet 40 000 betűhelyet tartalmazó szerzői ívben kell meghatározni, egyezik a műre kötött szerződés idején még hatályban lévő, a kiadói szerződések feltételeiről és a szerzői díjakról szóló 1/1970. (III. 20.)

MM rendelet erre vonatkozó szabályával (4. §). A terjedelem számítását érintően azonban részletesebb előírásokat sem ez, sem egyéb jogszabály nem tartalmaz, így kötelező rendelkezés hiányában erre csupán gyakorlat alakult ki, és a kiadók általában ennek megfelelően jártak el.

A felperes lényegében a kiadói gyakorlatra hivatkozva állítja, hogy műve terjedelme összesen 58,88 szerzői ív. Az alperes viszont úgy érvel, hogy a most is birtokában lévő szöveg-szerkesztési anyagok alapján a betűhelyek száma pontosan megállapítható, s ezt 40 000-el osztva a mű szöveges része 21,18 szerzői ív, amelyhez még hozzá kell számítani az ábrák 6,5 ívét, valamint a mutatók terjedelmét. Arra is utal az alperes, hogy még a felperes által alkalmazott számítási módszerek is csupán 30,25 ív terjedelmet igazolnak.

2. Az eljáró tanács a terjedelem kiszámításánál a kinyomtatott mű 7–316. oldal közötti tartalmát, valamint a név- és szakmutatót vette figyelembe. Amennyiben a rendelkezésre álló számítógépi adatok a betűhelyek száma vonatkozásában a valóságnak megfelelnek, a szövegterjedelem (név- és szakmutató nélkül) megállapításánál a 21,2 szerzői ív vehető alapul.

Az eljáró tanács statisztikai mintavételezés alapján megállapította, hogy kerekítve a névmutató 14 000, a szakmutató 22 500 betűhelyet tartalmaz, azaz a kettő együtt 36 500 betűhelyet tesz ki, amely kerekítve 0,9 szerzői ívnek fogadható el.

Ami az ábrák ívterjedelmét illeti, a peres anyagban található részletes kimutatás az eljáró tanács megállapítása alapján reálisnak tekinthető. Ennek megfelelően a képek összterjedelme 6,7 szerzői ívre becsülhető, amennyiben a képek által elfoglalt helyet a szöveg által elfoglalt helyhez viszonyítjuk. Ez a módszer az általános kiadói gyakorlatnak megfelel.

A fentieket összefoglalva „A szegedi nyomdászat 1801–1918” című szerzői mű 28,8 szerzői ívből áll. Az előszót és az impresszumot az eljáró tanács az ívszámításnál nem vette figyelembe tekintettel arra, hogy az előszó nem a szerző alkotása, az impresszum pedig igazgatási célt szolgál.

3. Bár a műért járó szerzői díj tekintetében a bíróság nem tett fel kérdést, az eljáró tanács indokoltnak tartja felhívni a figyelmet arra, hogy az ábrákkal, valamint a különböző mutatókkal (név- és szakmutató) kapcsolatos szerzői díj kiszámításánál mind a szerződés létrejöttkor hatályban lévő jogszabály, mind pedig az általános kiadói gyakorlat eltérő módszereket alkalmaz. A mű fentiekben jelzett teljes terjedelmét tehát csak ezekre tekintettel lehet a szerzői díj kiszámítása alapjául venni.

A „VÍZIPÓK-CSODAPÓK” CÍMŰ ANIMÁCIÓS FILMALKOTÁSSAL KAPCSOLATOS SZERZŐI JOGOK

SZJSZT 28/05

A Négy International Kft. megkeresése

A megkereső által feltett kérdések

1. Kérem a T. Szakértő Testületet, állapítsa meg, hogy a „Vízipók-csodapók” mesefilmsorozatnak kik az alkotói (név szerint). Merchandising felhasználás során melyik film alkotóinak az engedélye kell tekintettel arra, hogy a sorozatnak több része van, amelyeknek az alkotói esetlegesen eltérnek.
2. Állapítsa meg a Szakértő Testület, hogy a rajzfilmfigurák felhasználásáért fizetendő 12%-os nagykereskedelmi bevételre vetített, de minimum havi 1 000 000 Ft-os jogdíj reális-e?
3. Az elkészült film tekinthető-e a régebbi film remake-jének? Rendelkezik-e önállóan hasznosítható merchandising-joggal?
4. Állapítsa meg a Szakértő Testület, hogy a „Kockásfülű nyúl” című mesefilmsorozatnak kik az alkotói (név szerint) a szerzői jogi tv. alapján?

Az eljáró tanács szakvéleménye

A megbízó Négy International Kft. által feltett kérdésekre, az általa rendelkezésre bocsátott dokumentáció alapján a következő szakvéleményt adjuk.

Az eljáró tanács megállapítja, hogy a megbízó kérdéseire irányadó jogszabályokból [a szerzői jogról szóló 1969. évi III. tv., a Magyar Rádió és Televízió felhasználási szerződéseinek feltételeiről és a szerzők díjazásáról szóló 5/1970. (VI. 12.) MM rendelet, a megfilmesítési szerződések feltételeiről és a szerzők díjazásáról szóló 12/1970. (VI. 30.) MM rendelet és a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv.] levezetett, általános érvényű jogi szakvélemény adható.

Az eljáró tanács a megbízó megkeresésére a következő megállapításokat teszi (a megbízó kérdéseinek sorrendjét követve)

Ad 1.1. A szerzői jogról szóló 1969. évi III. tv. 41. § (1) bekezdése (a továbbiakban: rSzt.) és az 1999. évi LXXVI. tv. (a továbbiakban: Szjt.) 64. § (2) bekezdése hasonlóképpen határozza meg a filmalkotás szerzőit. A hivatkozott jogszabályi rendelkezések szerint a filmalkotás szerzői a törvény erejénél fogva a film számára készült irodalmi és zeneművek szerzői, a film rendezője és mindazok, akik a film egészének kialakításához alkotó módon járulnak hozzá.

Az animációs filmalkotások esetében az alapul szolgáló irodalmi mű szerzőjén, a forgatókönyvíró, a zeneszerzőn és a rendezőn kívül jellemzően a figuratervezőt szokás a film szerzőjének tekinteni. Mindazonáltal nem kizárt, hogy az animációs filmalkotásnak további szerzői legyenek, olyan közreműködők (pl. animátor, háttérfestő, mozdulattervező, vágó stb.), akik a filmalkotás mint mű kialakításához szintén alkotói tevékenységgel járultak hozzá. A szerzői minőség megállapítása esetenként eltérő, illetve függvénye lehet a filmelőállító (filmgyártó) és az adott alkotó közreműködő megállapodásának, továbbá irányadó lehet a rendező mint a szerzőket képviselő alkotó nyilatkozata is.

Hivatkozni lehet továbbá az 1996/99. számú APEH-iránymutatásra, amely felsorolja az adóügyi szempontból rajzfilmalkotóinak minősített tevékenységeket, azonban azt is kimondja, hogy a szerzői jogi védelmet élvező alkotótevékenység meghatározása mindig az adott rajzfilmtől függ.

1.2. A műben szereplő jellegzetes és eredeti alak – másodlagos – kereskedelmi felhasználásáról az Sztj. 16. § (3) bekezdése rendelkezik és az rSztj.-ből is levezethető, hogy a szerzői vagyoni jogok részét képezi. A hatályos szerzői jogi szabályozás nem tesz különbséget a filmalkotás szerzői között az ún. merchandising-jogok gyakorlása tekintetében, a filmszakmai gyakorlat szerint azonban azok a szerzők részesülnek a merchandising-felhasználásból származó bevételből, akiknek az alkotótevékenysége és az adott felhasználásból elért bevétel között közvetlen kapcsolat van.

A merchandising-jogosultak meghatározásánál érdemes kitérni arra, hogy animációs filmek esetében a merchandising típusú felhasználás az esetek nagy többségében kizárólag az eredeti, egyedi figurákhoz kapcsolódik. A jellegzetes figurák nélkül az animációs filmalkotás másodlagos felhasználása lehetetlen, tehát a figuratervező alkotótevékenysége alapozza meg a többi szerző jogosultságát is.

Az eljáró tanács álláspontja alapján az animációs film jellegzetes, egyedi figuráinak alkotóját, vagyis a figuratervezőt a másodlagos kereskedelmi felhasználás tekintetében kiemelt jog illeti meg. A figuratervezőt a filmalkotás valamennyi másodlagos kereskedelmi felhasználásakor – amennyiben ezen jogával rendelkezik – engedélyezési jog illeti meg, és díjigénnyel léphet fel, azonban a többi szerző hasonló joga és igénye csak akkor merülhet fel, amennyiben a másodlagos kereskedelmi felhasználás kifejezetten az általa alkotott művel kapcsolatos. Példaként: amennyiben eltérő a különböző sorozatok rendezője, az egyik sorozat rendezőjét nem illeti meg merchandising-jog és díjazás a másik sorozat másodlagos kereskedelmi felhasználása esetén.

Az eljáró tanács felhívja a figyelmet arra, hogy a merchandising-felhasználás engedélyezési joga és díjigénye elválhat egymástól, a Magyar Televízió és a Pannónia Filmstúdió Vállalat közötti megállapodás iránymutató lehet e kérdésben.

Ad 2. A filmalkotás felhasználásából származó bevételből való részletetés az adott filmszerző és a filmelőállító közötti megállapodástól függ. A szerzők díjazására általában a forgalmazási jutalékkal és egyéb meghatározott költségek levonásával kalkulált nettó forgalmazási bevételekből kerül sor, a bruttó bevételekből történő részletetés nem jellemző. Az

eljáró tanács a hazai és nemzetközi filmszakmai gyakorlat ismeretében megállapítja, hogy a 12%-os díjarány méltányosnak tekinthető, azonban a százalékos díjmértékről történő megállapodásnál figyelemmel kell lenni arra is, hogy hány szerzőnek köteles a filmelőállító a filmalkotás bevételeiből jogdíjkifizetést teljesíteni. A meghatározott százalékos díjmérték a gyakorlatban megoszlik a film szerzői között.

A bevételből teljesítendő díjazásból előleg is fizethető a szerző részére. Figyelemmel azonban arra, hogy a filmelőállítónál realizált bevételek természetüknél fogva a kereskedelmi célú felhasználásból, forgalomból származnak, a magas összegű, a befolyó bevételektől független átalánydíjazás megállapítása a filmiparban nem jellemző, sőt méltánytalan és aránytalan terhet róhat a filmelőállítóra. A merchandising célú felhasználásból jellemzően az eladott példányok után befolyt bevétel meghatározott százaléka kerül a szerzők között felosztásra.

Ad 3. A filmalkotás remake-je és folytatása származékos műnek tekinthető, megalkotásukhoz az eredeti mű jogtulajdonosainak (alkotók, illetve a filmelőállító) engedélye szükséges. Mindazonáltal a remake ugyanazon mű újbóli megfilmesítését jelenti, és nem azonos a filmalkotás folytatásával. A remake és a folytatás közötti különbséget a forgatókönyv, a cselekménysorozat határozza meg. Az eredeti mű jogtulajdonosainak engedélyezési joga szempontjából a különbség nem releváns attól eltekintve, hogy remake esetén az Szjt. 66. § (8) bekezdésében foglalt korlátozó rendelkezés – eltérő megállapodás hiányában – alkalmazandó. (Az említett rendelkezés így szól: „A szerző az előállítás befejezésétől számított tíz éven belül ugyanarra a műre csak az előállító hozzájárulásával köthet újabb megfilmesítési szerződést. Ez a korlátozás kiterjed a rajz- vagy bábfilmekben szereplő jellegzetes alakra, valamint – a felek megállapodása esetén – a szerzőnek a film céljára készített és felhasznált művével azonos témájú másik művére is.”)

A merchandising-jogokra és -jogosultakra vonatkozóan az eljáró tanács a fenti 1.2. pontban foglaltakat tartja irányadónak.

Ad 4. A megbízó a Kockásfülű nyúl című rajzfilmmel kapcsolatban iratot, adatot nem bocsátott a Szerzői Jogi Szakértő Testület rendelkezésére. Az animációs filmek szerzőire vonatkozóan az eljáró tanács a fenti 1.1. pontban kifejtetteket és az SZJSZT 19/04 számú szakvéleményében foglaltakat tartja irányadónak.

A megbízó által feltett kérdésekre való konkrét válasz megadásához további iratokra, adatokra lenne szükség. Így különösen:

- a) a megbízó egyik kérdésénél sem jelöli meg azt, hogy a „Vízipók-csodapók” című animációs rajzfilm melyik évben készült sorozatára utal, illetve a kérdések melyik sorozatra vonatkoznak;
- b) nem ismert az eljáró tanács számára a tárgyban filmalkotások (három sorozat és egy egész estés animációs film) más alkotóival kötött felhasználási szerződés tartalma, továbbá nem ismertek a Magyar Televízió és a Pannónia Filmstúdió Vállalat (illetve jogutódai) közötti megállapodások sem;
- c) az eljáró tanács számára nem ismertek a 3. kérdésben említett „folytatás” adatai, körülményei.

**A „SÜSÜ, A SÁRKÁNY” MESEJÁTÉK LÉVAI SÁNDOR ALKOTTA
BÁBFIGURÁINAK FELHASZNÁLÁSA***SZJSZT 30/05**A Fővárosi Bíróság megkeresése**A Fővárosi Bíróság által feltett kérdések*

1. A felperes által előterjesztett és a bírósághoz 2005. november 3-án érkezett (21. sorszám alatti) beadványban felsoroltaknak megfelelően megállapítható-e az, hogy a beadványban megjelölt oldalakon található, M. G. által illusztrált Süsü, a sárkány című könyvben Lévai Sándor bábfiguráinak felhasználásával készültek-e el az 1. és 2. oldalon felsorolt rajzok (a felperes figurának nevezi)?
2. Megállapítható-e az, hogy a 21. sorszám alatti beadvány 2. oldalán felsorolt 4 db rajz-illusztráció a Süsü, a sárkánygyerek című kiadványban (amelynek az illusztrációit T. M. készítette – a szerk. kiegészítése) Lévai Sándor bábterve alapján készült el?
3. Amennyiben az előző két kérdésre a Szakértő Testület igenlő választ ad, terjessze ki a szakértői véleményt arra is, hogy a bábfigura alapján egyszerű rajzmásolatok készültek, vagy pedig valamilyen mértékű változtatása történt meg a rajz formájában megjelenő figuráknak az eredeti bábfigurákhoz képest?
4. Amennyiben erre a kérdésre is igenlő választ ad a Szakértő Testület, úgy a változtatás mértékét (százalékban) is jelölje meg?
5. Amennyiben a Szakértő Testület mindezekre nézve igenlő választ ad, adjon véleményt arról is, hogy az akár kismértékűnek vagy nagyobb mértékű változtatásnak megfelelően elkészült rajzok alapján önálló, eredeti alkotás jött-e létre (átdolgozás folytán)?
6. Amennyiben a fenti kérdésekre nézve a Szakértő Testület nemleges választ ad, illetve álláspontot alakít ki, úgy ennek alátámasztására részletesen térjen ki?
7. Amennyiben a Szakértő Testület válasza igenlő, azaz készülhetett Lévai Sándor bábtervei alapján M. G. és T. M. felperes által megjelölt rajza (akár némi változtatással, illetőleg átdolgozással), megállapítható-e ugyanez a felperesnek a 21. sorszámú előkészítő irat második oldal utolsó bekezdésében felsorolt bábfiguráira nézve is, vagy sem?

Az eljáró tanács véleménye

Ad 1. A 21. sorszám alatti felperesi beadványban megjelölt kiadványoldalak megtekintése, nevezetesen a Lévai Sándor tervező művész bábfiguráiról készült ún. stand fotókat tartalmazó kiadványban szereplő bábfigurák fotóreprodukcióinak az M. G. rajzait tartalmazó alperesi kiadványban szereplő rajzokkal történő részletes összehasonlítása alapján a Szerzői

Jogi Szakértő Testület megállapította, hogy az alperesi kiadványban szereplő, M. G. által készített rajzok Lévai Sándor bábfiguráinak felhasználásával jöttek létre.

A testület az első kérdésre adott válasza kialakításakor a következőkre volt figyelemmel.

Lévai Sándor Csukás István forgatókönyvéhez a szerző elképzelése alapján, de már a műfaji eltéréstől következően is (irodalmi mű, illetve képzőművészeti alkotásnak minősülő bábtervek, illetve bábok) egyéni, eredeti módon alkotta meg a „Süsü, a sárkány” mese bábfiguráit, mint saját használati funkcióval nem rendelkező, képzőművészeti műveket. Ezek azonosítható kifejezését több irányból is síkban – fotóreprodukció formájában – rögzítették Zich Zsolt fényképei, amelyek a Századvég Kiadó kiadásában mind az író (Csukás István), mind a bábalkotó (Lévai Sándor) megnevezésével aggálytalanul publikálásra kerültek. A bábfigurák további – a jelen per tárgyat képező – grafikus felhasználásának tényszerű és jogi megítélése a könyvkiadásba illesztett fényképekkel való egybevetés útján ily módon objektíven lehetséges.

Valamely eredeti mű kifejezését a szerzői jog ma a mű eredeti felhasználásának módjától, formájától és szöveggörnyezetétől függetlenül is védi; azt a már a Berni Unió Egyezmény hiteles szövegeiben egyértelműen rögzített elvet, hogy a művet kifejezése módjától és formájától függetlenül kell védeni [2. cikk (1) bek.], megerősítette az 1996. évi WIPO Szerzői Jogi Szerződés 2. cikke, amely szerint a szerzői jogi védelem kifejezésekre terjed ki.

A fentiek alapján lehetséges volt az eredeti, Lévai Sándor alkotta bábfigurák jellegzetes jegyeinek, fő alkotáselemeinek figyelembevételével az ügyben 2005. november 3-án a bírósághoz érkezett 21. sorszámú felperesi beadványban felsorolt rajzok szerzői jogi szempontú összehasonlítása az eredeti, Lévai Sándor tervezte bábfigurákkal.

Az összehasonlítás alapján az SZJSZT megállapította, hogy az alperesi kiadványokban szereplő, a 21. sorszámú felperesi iratban megjelölt M. G., illetve T. M. által készített rajzok Lévai Sándor bábfigurájának szerzői jogilag releváns felhasználásával készültek. A szemlélőben, a közönség tagjaiban, az olvasókban az alperesi rajzok esetében különösen a következő figurális elemek átvétele és kombinációjuk kelti a bábokra (illetve azok fénykép-reprodukcióira) jellemző összbenyomást:

- fejforma,
- hajzat,
- az orr ábrázolása,
- szemállás,
- a figurához kapcsolódó tartozékok, például korona, fejfedő, jogar.

M. G. „Süsü”-rajzainál a csúcsos fülből elhagyott „hallócső” kivételével szinte minden egyezik az eredeti figurával: az összbenyomást a jellegzetes sárkánymintáktól eltérő test- és arcformálás, a testarányok, a taraj elhanyagolása, a rövid pikkelyes farok, az inkább vízilóra, mint tűzokádó szörnyre emlékeztető, domináló fej keltik.

Jellegzetes elemek különösen a sodort, közepén felfelé álló és homlokba is hulló szálakból álló hajzat, az alacsony homlokból előreálló, karimás golyószemek, az ugyanúgy karimás,

tág orrlyukak, a „lópofa”, a két távol álló szemfog, a nem sárkányszerű, nem hullóyszerű (csupán négy ujjban végződő) első végtagok, a gombszerű tarajcsökevény, a hármasszárnyfodor a vállaknál.

A „*zsoldos*” figurájánál feltűnően plagizált a szem alsó szemhéjjal történő hangsúlyozása, a bajuszba lógó orr, az egybeszalazódó bajusz és szakáll, a szekerce tartása, a sisak és a pajzs eltérő stilizálása sem változtat az eredeti figura lényegén, annak ornamentikus módosításáról, nem újraalkotásáról lehet csak szó.

A „*síró királylány*” esetében a haj elrendezése, a gallér fűrészfogas rajzolása, a kis orr, a jobbra hajtott fej, a kicsi, a középső választékra helyezett, hasonló mintájú korona, csupán három ujj láttatása, a „pikk” ornamentika átvétele egyértelműsíti az eredeti figura elemeinek átvételét.

A „*királyfi*” hajmegoldása, kicsi, kerek szája, köpenyformálása, a bal kéz tartása, négyujjas ábrázolása, rövid törrel rajzolása egyértelműen átstilizált plágium.

A „*sárkányfűárus*” szája fölé hajló, homlokból eredően gumóba növesztett orra, csuklyája és gallérja, négyujjas ábrázolása szembetűnő plágium.

A „*kancellár*” minden meghatározó sajátossága, kalapformája, körszakállának „horgolt” ábrázolása, összeérő szemhéjaiból lógó, gumós orra egyaránt utánzásra kerültek.

A „*torzonborz*” alak minden meghatározó külső tulajdonsága, szakállja, koronája, rojtos ruhája, palástja és lábbelije, ideértve a jobb kezében tartott jogarát is, egyaránt utánzások.

A „*pék*” figurájának M. G. által készített rajzmásolata – a Századvég-kiadvány 65. oldalán szereplő fotóreprodukcióval történő összehasonlítás alapján – szintén hordozza a Lévai Sándor alkotta eredeti bábfigura fő alkotáselemeit. Bár a Századvég-kiadványban szereplő fotóreprodukcióval történő összehasonlítás részletes elemzést nem tesz lehetővé, így is megállapítható azonban, hogy az M. G. rajzában átvett eredeti alkotáselemek a szemléltetésben összességükben egyértelműen az eredeti figura összbenyomását keltik. Ezek a meghatározó külső jegyek: a fejforma, a szemek között a bajuszba lógó hosszú orr, a sapka alól kiálló hajtincsek és az orr alatti bajusz kócos jellege, az arc áll nélkül, bajusz alatt nyakban végződő formálása, a húsos fül, a kabát gallérja és az elékötött kötény mintázása. Az összbenyomás nem változtatnak az olyan eltérések, mint például az arc és a tekintet irányultsága, az M. G. rajzán kesztyű nélküli, de Léviaira jellemzően négy ujjal ábrázolt kézfejek.

A „*csizmadia*” esetében az M. G. által készített rajz ugyancsak átvette az eredeti figura fontos alkotóelemeit, a fej jellegzetes formáját, az arc szögletes jellegét, a sapka formálását, a húsos szájba lógó orrot, a húsos fület, amelyek kombinációjukban szintén az eredeti bábfigura összbenyomását keltik, amin nem változtatnak a rajzban megjelenő, az önálló alkotás jellegével nem rendelkező eltérések, mint a hajtincsek, a kézben tartott csizma és kalapács.

Az „*öreg király*” rajzmásolata szintén hordozza az eredeti bábfigura jellegzetes jegyeit, például a sodrott, vastag hajsálak réteges elrendezését, a bajusz hasonló megformálását, az alsó szemhéjak hangsúlyozását, a szemfehérjéből kiütkező gömb alakú szembogarakat, az állra redőkben föltorlódo palástgallért, a korona és a pajzs mintázatát, melyek összebe-

nyomásukban, arányrendszerükben egyértelműen az eredeti figura összbnyomását keltik, amin nem változtat a kard eléterő tartása és megformálása sem. Az öreg király esetében a nézőpont is azonos.

A rajzmásolatok plagizáló jellegét a fentiekén túl egyértelműen alátámasztja a bábfigurák technikai kivitelezésénél célszerű elemek átvétele, melyek alkalmazása könyvillusztáció esetében egyébként nem lenne szükséges: például a kézfej, a végtagok, az orrok, a fülek megformálása.

M. G. a figurák háttérének rajzolásánál is lényegében átvette a bábjáték lefényképezett díszleteinek meghatározó elemeit, így különösen a Gesta-kiadás 15. oldalán rajzolt csoport esetében a háztetőformálást, a hal vízköpőt, a szélkakasfigurát. Ugyanígy jelentős mértékben átvételre kerültek a bábjátékban szereplő, lefényképezett kompozíciók, illetve háttérelemek, a 2. oldalon megjelenő „*veremjelenet*” (Századvég-kiadvány, 165. oldal), a 88. oldalon megjelenő ablakok (Századvég-kiadvány, 106. oldal) és a 95. oldalon megjelenő „*torzonborz*”-figurát körülvevő képelemek (Századvég-kiadvány, 113. oldal) tekintetében.

Ad 2. A 21. sorszám alatti felperesi beadvány 2. oldalán felsorolt négy db rajzillusztációnak a Lévai Sándor bábfiguráinak fotóreprodukcióit tartalmazó kiadványban szereplő figurákkal való részletes összehasonlítása alapján a Szerzői Jogi Szakértő testület megállapította, hogy az alperesi kiadványban szereplő, T. M. által készített négy rajz Lévai Sándor bábfiguráinak szerzői jogilag releváns felhasználásával jött létre.

Az SZJSZT a 2. kérdésre adott válaszát ugyancsak annak vizsgálata alapján alakította ki, hogy a Süsü, a sárkánygyerek című kiadvány felperes által megjelölt oldalain szereplő „*Süsü*”, illetve „*felesége*”, a „*Sárkánylány*” rajzokban milyen módon és milyen mértékig jelennek meg a Lévai Sándor alkotta bábfigurák meghatározó alkotáselemei, melyeket az első kérdésre adott válaszban a testület részletesen kifejtett. A Lévai Sándor alkotta „*Sárkánylány*” bábfigura a Századvég kiadvány 191. oldalán szereplő fotóreprodukcióban szerepel. A T. M. rajzillusztációit tartalmazó alperesi kiadvány 5. oldalán látható, hogy az eredeti, Lévai Sándor alkotta bábfigura esetében ugyanúgy, mint a „*Süsü*”-figura esetében is megfigyelhető jellegzetes alkotásjegyek (jellegzetes test, arcformálás, végtagok stb.) mellett a „*Sárkánylány*” fejdíszé is alapvetően utánzásra került.

Ad 3. A Szerzői Jogi Szakértő Testület annak részletes vizsgálata alapján, hogy az alperesi kiadványokban szereplő, a 21. sorszám alatti felperesi iratban megjelölt rajzok esetében a Lévai Sándor által létrehozott bábfiguráknak a fotóreprodukciókon megfigyelhető jellegzetes jegyei, fő alkotáselemei milyen módon és milyen mértékben jelennek meg, arra a megállapításra jutott, hogy a 21. sorszám alatti felperesi iratban megjelölt alperesi rajzok Lévai Sándor bábfiguráinak önálló alkotáselemként nem értékelhető eltérésekkel megvalósított egyszerű grafikai másolatai.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület a 3. kérdésre adott válasza kialakításakor a következőkből indult ki.

A jellegzetes bábok, képregény- és rajzfilmfigurák által kifejezett eredeti gondolatszövedéket az utóbbi évtizedek bírói gyakorlata nemzetközileg sem szorítja annak egyes konkrét ábrázolásaira. Amennyiben a fiktív figura jellegzetes jegyeinek összetéveszthetetlen kombinációja megjelenik a figura átvételekor, a jellegzetes figurákban megjelenő alkotói kifejezés szerzői jogilag releváns felhasználását a nemzetközi bírói gyakorlat abban az esetben is megállapíthatónak tekinti, ha az átvétel során megjelenő változatot adott esetben eltérő mozdulattal, testtartással, ruházattal vagy hajviselettel ábrázolják. A fő alkotásjegyek összetéveszthetetlen kombinációjának megjelenése esetében az átvételt még az ilyen eltérések esetében is plágiumnak tekintik [v. ö. különösen a német BGH I ZR 263/91 „Asterix és Obelix”-figurák; az angol High Court Ch.Div, 1991, F.S.R, Mirage Studios v. Counter-Feat-Clothing-esetben a megszemélyesített teknősbéka, „Hero Turtle” figurája; a francia jogban a képregényfigurákat nem rajzként, hanem „alakként” („personnage” azonosítható kifejezése) tekintik műnek, lásd Kerever, Chronique de jurisprudence, RIDA 1992, 15i sz. 204. o. és köv.]

A jellegzetes alak, figura, fiktív alak szerzői jogilag releváns felhasználásának vizsgálatakor a fő alkotáselemek összetéveszthetetlen kombinációja szempontjából a külső jegyek mellett a szereplőknek az eredeti figurák esetében megismert tulajdonságaira, képességeire, tipikus magatartásaira is figyelemmel kell lenni.

A védett figurák lerajzolása, változó környezetben, akár az eredetihez képest más gesztusokkal is, nem jelenti adaptációjukat, amivel új, származékos mű jönne létre. Ennyiben az eredeti figura egyszerű rajzmásolatának tekintendő. Ebben az összefüggésben is irányadó, hogy plágiumnak minősül minden mű olyan, engedély nélküli átvétele is, amelyen csupán a kifejezés lényegét nem érintő változtatásokat eszközöltek. Ez a szabály irányadó a Süsü-figura T. M. által főként rajzolt, de egyértelműen az eredeti figurát megjelenítő rajzára is.

(Az SZTJSZT megjegyzi ugyanakkor, hogy, bár ez az ügyiratokból következően nem tárgya a pernek, engedélyhez kötött átdolgozásnak minősül a Süsü-figura felhasználása a Süsüke, a sárkánygyerek című új mese Gesta-kiadásához készült és származékos műként külön védelmet élvező „Süsügyerek”-rajzokban. Ezeknél a felismerhetően felhasznált Süsü-figura mellett Mickey Mouse-elemek is felismerhetőek.)

Ad 4. A 3. kérdésre adott válaszból következően a Szerzői Jogi Szakértő Testület a felperes 21. sorszám alatti iratában megjelölt alperesi rajzok tekintetében nem állapított meg szerzői jogi szempontból releváns eltérést, azok a Lévai Sándor által készített bábfigurák lényeges alkotáselemeit összességükben, összetéveszthetetlen kombinációjukban tartalmazzák, azokon túlmenően saját egyéni, eredeti alkotáselemeket pedig nem tartalmaznak.

Ad 5. A Szerzői Jogi Szakértő Testület a 21. sorszámú felperesi iratban megjelölt alperesi rajzok tekintetében nem állapított meg az eredeti Lévai Sándor alkotta bábfigurákban megjelenő fő alkotáselemeken túl saját, önálló szerzői alkotáselemeket. A felperes által kifogásolt alperesi rajzok esetében nem állapítható meg, hogy azok az eredeti műből származó

más műként önálló szerzői jogi védelmet élveznének, a 21. sorszámú felperesi iratban megjelölt alperesi rajzok nem valósítanak meg szerzői jogi szempontból vett átdolgozást.

Az SZJSZT az 5. kérdésre adott válaszával kapcsolatban hivatkozik a 3., illetve 4. kérdésre adott válaszaiban foglaltakra. (Ismét csak megjegyzendő, hogy a periratok tanúsága szerint nem peresített „Süsügyerek” esetében a külön szerzői engedélyhez kötött átdolgozás már megállapítható.)

Ad 6. Az SZJSZT az előző kérdésekre adott válaszaiból következően a 6. kérdésre nem ad külön választ.

Ad 7. Az SZJSZT az 1. kérdésre adott válaszában a „Zsoldos”, a „Királylány”, „Királyfi”, „Sárkányfűárus”, „Kancellár”, „Torzonborz”, „Pék”, „Csizmadia”, „Öreg király”-figurák alperesi rajzmásolatai esetében is részletesen elemezte az összbenyomást meghatározó alkotás-elemeket, melyek átvétele kombinációjukban egyértelműen megállapítható. Ezen túlmenően az 1. kérdésre adott válaszban a testület kitért a bábfigurák technikai kivitelezésénél célszerű elemek átvételére, melyek a rajzmásolatok plagizáló jellegét az M. G. által készített könyvillusztráció tekintetében szintén alátámasztják.

TELEVÍZIÓS CSATORNÁK SZÁLLODAI SZOBÁKBAN, SZÁLLODAVENDÉGEK SZÁMÁRA TÖRTÉNŐ HOZZÁFÉRHETŐVÉ TÉTELE

SZJSZT 32/05

A Nagy Katalin Ügyvédi Iroda megkeresése

A megbízó által feltett kérdések

1. Fennáll-e a szállodáknak a fentiek alapján bármiféle szerzőijogdíj-, vagy egyéb díjfizetési kötelezettsége?
2. Abban az esetben, ha a hatályos szerzői jogi szabályozás alapján fennáll a szállodák fizetési kötelezettsége, akkor azt közvetlenül a tv-csatornának, illetve ügynökének vagy pedig egy magyarországi közös jogkezelőnek kell teljesítenie?
3. Van-e a fizetési kötelezettségben különbségtétel aszerint, hogy közvetlenül a szálloda műholdas antennáján, vagy pedig a szerződött pay tv-szolgáltatón keresztül veszi a szálloda a jeleket?
4. Van-e bármilyen előírás a díj összegére vonatkozóan, avagy az a felek szabad megállapodásának tárgya?
5. A magyar jogi szabályozás alapján fennáll-e különbségtétel a között – jogdíjfizetési szempontból – ha a szálloda vendége a szállodai szobában, illetve a szálloda közösségi terében nézi a tv-csatornát?

A tényállás

Az egyes konkrét kérdések megválaszolását megelőzően az eljáró tanács az érintett jogterülettel, azaz a műsort sugárzó rádió- illetve televíziószervezetek úgynevezett szerzői joggal szomszédos jogaival kapcsolatban a következő összefoglaló ismertetést adja.

A rádió- és televíziószervezetek szerzői joggal szomszédos jogait nemzetközi szinten első ízben az előadóművészek, hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-es Római Egyezmény alapította meg. A Római Egyezmény 13. cikke által biztosított jogokhoz képest még szélesebb körű jogvédelmet biztosít az Európai Unió 93/83/EGK számú tanácsi irányelve. Az irányelv 9. és 10. cikke egyebek mellett a sugárzás útján történő továbbkövetítésen túl kifejezetten biztosítja a műholdas rádió- és televíziószervezetek kizárólagos jogát saját műsoruk kábeles (vezetékes vagy mikrohullámú továbbítás útján történő) továbbkövetítésével kapcsolatban. Ezt a szabályozást vette át a magyar szerzői jogi törvény már 1997-től, amikor az akkor hatályos 1969. évi III. törvény 50/G §-a úgy módosult, hogy 1997. január 1-jétől a rádió- és televíziószervezetek saját műsoruk mindenfajta vezetékes továbbkövetítésével kapcsolatos kizárólagos joga kikerült az addig hatályos közös jogkezelési rendszerből, melyet addig az ARTISJUS Szerzői Jogvédő Hivatal, illetve 1997-től ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Egyesület gyakorolt valamennyi műtípusra és szomszédos jogi teljesítményre vonatkozóan. Ezt követően az ARTISJUS az általa gyakorolt közös jogkezelés keretében csak a sugárzott műsorokban foglalt szerzői és előadóművészi teljesítmények vezetékes továbbkövetítéssel kapcsolatos jogait képviseli.

A jelenleg hatályos szabályozásnak megfelelően, egyezően a régi szerzői jogi törvény 1997. január 1-jétől hatályos szabályával, a rádió- vagy televíziószervezet műsorának sugárzása és vezeték útján történő továbbkövetítése a rádió-, illetve televíziószervezetek egyedileg gyakorolható kizárólagos joga. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (hatályos Sztj.) 80. §-a úgy rendelkezik, hogy a rádió- vagy a televíziószervezet hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy műsorát más rádió- vagy televíziószervezetek, illetve vezeték útján a nyilvánossághoz történő közvetítést végzők sugározzák, illetve a nyilvánossághoz közvetítsék [80. § (1) bekezdés]. A Sztj. 80. § (3) bekezdése értelmében a továbbkövetítés után a rádió-, illetve televíziószervezetet díjazás illeti meg. Megjegyzendő, hogy a magyar Sztj. hivatkozott rendelkezése nemcsak a műholdas rádió-, illetve televízióműsorokat sugárzó szervezetek jogaira, hanem valamennyi rádió- és televíziószervezet, ideértve a földfelszíni rádiófrekvenciás sugárzás útján műsort sugárzó szervezet jogaira vonatkozik.

Jogértelmezési kérdésként mind nemzetközi, mind pedig hazai szinten már az 1980-as évek végén, illetve az 1990-es évek elején felmerült a különböző antennaközösségek keretében megvalósuló műsor-továbbkövetítés szerzői jogi megítélése. A kérdés itt elsősorban az, hogy nyilvános műsortovábbításnak tekinthető-e szerzői jogi szempontból az az eset, amikor a közönség egyes tagjai nem egy helyen, együtt tartózkodva jutnak hozzá a sugárzott rádió- vagy televízióműsor-hordozó jelekhez, hanem az antennaközösség közbeiktatásával,

az antennarendszerhez kapcsolódó vezetékes rendszer útján továbbított műsort a vezetékes rendszerbe bekapcsolt nézők külön-külön, saját készülékükön, külön háztartásokban, illetve helyiségekben nézik. A hazai bírósági gyakorlat szempontjából legfontosabb ítéletekre a KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. kiadásában megjelent A szerzői jogi törvény magyarázata című kiadvány (KJK-KERSZÖV, 2000, szerkesztő: dr. Gyertyánfy Péter) 160. oldalán (1.3. pont) részletes hivatkozásokat tartalmaz, melyek megerősítik a vezetékes műsor-továbbkövetítés különböző esettípusai tekintetében a szerzői jogi értelemben releváns felhasználás meglétét (LB Pf. III. 20309/1987, LB Pf. IV. 20747/1990).

A szállodai szobákban megvalósuló vezetékes műsorjel-továbbkövetítés szerzői jogi megítélésének kérdése ún. előzetes döntéshozatali eljárás keretében az Európai Bíróság előtt is felmerült. Az Európai Bíróság 2000. február 3-án hozott döntésében (C-293/98) kinyilvánította, hogy azt a kérdést, hogy műholdas vagy földi televíziós jelek szállodai szobák számára történő kábeles eljuttatása vajon nyilvánossághoz való közvetítésnek vagy a műsorjelek nyilvánosság által történő vételének minősül-e, a fentiekben hivatkozott 93/83/EGK irányelv (műholdirányelv) nem szabályozza, ezt a kérdést a nemzeti jogok alapján kell eldönteni. A kérdést az Európai Bíróság döntése értelmében tehát a magyar Sztj., illetve a magyar bírói gyakorlat alapján kell vizsgálni.

A fentiekben már hivatkozott legfelsőbb bírósági döntések – ugyan nem szállodai szobákra vonatkozóan, de – megállapították az elkülönült felhasználás tényét azokra az esetekre is, amikor a nyilvánosság (közönség) tagjai nem azonos helyen, hanem különálló helyiségekben jutnak hozzá a vezetéken továbbkövetített televíziós jelekhez. Ebből következően a szállodai szobák számára történő vezetékes továbbkövetítés szempontjából is levonható az a jogi következtetés, hogy ez a tevékenység a sugárzott rádió-, illetve televízióműsorok és az azokban foglalt szerzői művek és szomszédos jogi teljesítmények elkülönült felhasználásának tekintendő.

Az eljáró tanács álláspontja szerint a sugárzott rádió-, illetve televízióműsoroknak a szállodai szobák számára történő vezetékes továbbkövetítése a hatályos Sztj. 80. § (1) bekezdés a) pontjában szabályozott felhasználást valósít meg.

A rádió-, illetve televíziószervezet kizárólagos – úgynevezett – szomszédos joga a hatályos Sztj. 80. §-a értelmében nemcsak díjazási jogot, hanem engedélyezési jogot is jelent. Ennek megfelelően nem egyszerűen az a kérdés merül fel, hogy kell-e a továbbkövetítés után jogdíjat fizetni, hanem a kérdést abból a szempontból kell vizsgálni, hogy lehetséges-e az adott rádió-, illetve televízióműsorok szállodai szobákba történő továbbkövetítése az érintett rádió-, illetve televíziószervezetek engedélye nélkül.

Az eljáró tanács rámutat arra továbbá, hogy a KJK-KERSZÖV Kiadó fentiekben már hivatkozott kiadványának 370–371. oldalán szereplő kommentárszöveg részletesen elemzi a szerzői jogi és a hatályos médiajogi szabályok közötti kapcsolatot. Alapvetően rögzítendő, hogy a vezetékes továbbkövetítés szerzői jogi fogalma nem feltétlenül fedi a hatályos média-, illetve távközlési szabályozás műsorelosztás fogalmát.

Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 188. § 74. pontja alapján műsorelosztásnak minősül a műsorszolgáltató által előállított jelek egyidejű, változatlan továbbítása vezetékes (kábeles) hálózaton vagy nem műsorszóró rádiótávközlő rendszeren a műsorszolgáltató telephelyétől, illetőleg a műsorszétosztó hálózat végpontjától elkülönült szervezet közbeiktatásával az arra jogosult felhasználó vevőkészülékéhez, a tíznél kevesebb vevőkészülék csatlakoztatására alkalmas hálózat segítségével történő jeltovábbítás kivételével. Nem minősül műsorelosztásnak a telekhatáron belüli vezetékrendszeren végzett tevékenység.

A médiatörvény (1996. évi I. tv) 2. § 26. pontja szintén a hírközlési törvény szerinti definíciót alkalmazza.

A médiatörvény fenti rendelkezései alapján tehát nem minősül műsorelosztásnak a telekhatáron át nem terjedő műsorjel-továbbítás. Ugyanakkor ugyanez a tevékenység például egy telekhatáron át nem nyúló szállodai vezetékes műsorjel-továbbítás esetén szerzői jogi szempontból releváns felhasználásnak, azaz nyilvános továbbközvetítésnek tekintendő. A hatályos Szjt. 80. § (1) bekezdés *a*) pontja értelmében a nyilvánossághoz történő közvetítés a rádió- illetve televízióműsor más szervezet által vezeték útján megvalósított továbbközvetítésével megvalósul. Az előzőekben hivatkozott belföldi bírósági joggyakorlat alapján pedig a szállodai szobákban, a nyilvánosság egyes tagjai által egyidejűleg történő televíziónézés kimeríti a nyilvánosság fogalmát. Amennyiben a szálloda üzemeltetője a rádió- illetve televízióműsorokat ily módon a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszi, úgy e felhasználás szerzői jogi megítélését nem változtatja meg az a körülmény, hogy a műsorjel-továbbítás a telekhatáron áterjed-e.

Az eljáró tanács véleménye

A fentiek alapján a megkereső által feltett egyes konkrét kérdésekre a következő válaszok adhatók.

Ad 1. A rádió- és televízióműsorok szállodai szobákba központi antennarendszer és/vagy vezetékes (kábeles) rendszer útján történő eljuttatása, továbbközvetítése az eredeti rádió-, illetve televíziószervezetek engedélyéhez kötött felhasználás. A hatályos Szjt. 80. § (1) és (3) bekezdése értelmében az érintett rádió-, illetve televíziószervezeteket az engedélyezési jogon túl díjazási jog is megilleti.

Ad 2. Ahogy az eljáró tanács a bevezetőben hivatkozott rá, a rádió- és televíziószervezetek műsorainak vezetékes továbbközvetítésével kapcsolatos, úgynevezett szomszédos jog 1997. január 1-je óta maguk által, az eredeti rádió-, illetve televíziószervezetek által egyedileg gyakorolható. A műsorok vezetékes továbbközvetítéséhez szükséges engedélyt közvetlenül az érintett rádió- vagy televíziószervezetektől (vagy meghatalmazott képviselőjüktől) kell megszerezni, és a továbbközvetítés fejében járó jogdíjat közvetlenül az érintett televíziószervezeteknek (vagy képviselőjüknek) kell megfizetni. Ezen a jogterületen a jogosultak elhatározásán alapuló úgynevezett önkéntes közös jogkezelés nincs gyakorlatban.

Ad 3. A fentieknek megfelelően közvetlen műholdas vétel és jeltovábbítás esetén a szálloda üzemeltetőjének felelőssége önálló az érintett televíziószervezetektől való engedélykérés, illetve a nekik járó jogdíjak megfizetése tekintetében.

Ha a megkereső pay tv-szolgáltató alatt a településen vagy az adott területen húzódó külön kábeltelevíziós hálózat üzemeltetőjét (műsorelosztót) ért, és az adott szálloda ily módon kapja a műsort hordozó vezetékes jeleket, úgy abban az esetben, ha a továbbközvetített rádió-, illetve televízióműsorok jogosultjai a szállodai szobák számára történő továbbközvetítést nem jogosították, felmerülhet az adott szálloda üzemeltetőjének szerzői jogi felelőssége is. Abban az esetben viszont ha a kábeltelevízió-hálózat üzemeltetője által megszerzett jogosítás magában foglalja az adott szállodára vonatkozó továbbközvetítési jogot (csatolt levél 2. bekezdés utolsó két mondata), úgy a kábeltelevíziós hálózat üzemeltetőjének kötelezettsége, hogy az érintett rádió- vagy televíziószervezeteket tájékoztassa arról, hogy a szálloda a műsorok továbbközvetítésébe bekapcsolásra került, és ennek megfelelően kell a továbbközvetítés ellenében járó jogdíjat az érintett jogosultaknak megfizetnie. Erre az esetre célszerű a kábeltelevíziós szolgáltatásra vonatkozó szerződésben a szálloda által kikötni, hogy egyrészt a kábeltelevíziós hálózat üzemeltetője feltétlen helytállást (jogszatvatosságot) vállal a szállodának továbbközvetített műsorok szállodai szobákba történő továbbközvetítési jogosítását érintően, másrészt hogy a jogosultaknak a továbbközvetítéssel kapcsolatban szükséges, a kábeltelevíziót üzemeltető és az érintett televíziószervezetek közötti továbbközvetítési szerződésben előírt adatközlést teljesíti, illetve az erre vonatkozó jogdíjat megfizeti az érintett jogosultaknak.

Ad 4. A rádió-, illetve televízióműsorok továbbközvetítése ellenében a hatályos Szjt. 80. § (3) bekezdése alapján fizetendő díj mértékére vonatkozóan jogszabályi vagy bármilyen egyéb hatósági előírás nincs. Ezen a területen az eljáró tanács ismeretei szerint általános szerződési feltételeket sem alkalmaznak, ennek folytán a díj mértékére vonatkozóan a felek – a továbbközvetítést végző szálloda vagy kábeltelevíziós hálózat üzemeltetője és az érintett rádió-, illetve televíziószervezetek – az egymással kötött továbbközvetítési szerződésben szabadon állapodnak meg. Az eljáró tanács javasolja ugyanakkor, hogy a szerződéskötéssel, annak technikai lebonyolításával és a díjfizetéssel kapcsolatos esetleges kéréseivel a megkereső forduljon a magyarországi kábeltelevíziós hálózatokat üzemeltetők szakmai érdekképviseleti szervezeteihez, a Magyar Kábelkommunikációs Szövetséghez (1026 Budapest, Házmán u. 3., telefon/fax: 200 7366, 275 0254, e-mail: info@kabelszov.hu) vagy a Magyar Kábeltelevíziós és Hírközlési Szövetséghez (1124 Budapest XII., Németsvölgyi út 75/a, telefon: 212 1604; fax: 212 1605, e-mail: hcta@axelero.hu).

Ad 5. A szállodai szobákban történő továbbközvetítésre az eljáró tanács az előző kérdésekre adott válaszában részletesen kitért. Ha ezen túlmenően egy szálloda a sugárzott televízióműsorokat a szálloda közösségi terében, helyiségében is külön belépti díj ellenében hozzáférhetővé teszi, úgy a hatályos Szjt. 80. § (2) bekezdése értelmében ehhez az érintett televíziószervezetektől (vagy azok meghatalmazottjától) külön engedélyt kell kérni, és ez külön díjfizetési kötelezettséggel jár.